

Maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL5-sopimuksen lähtökohdat ja alustavat tavoitteet

Kaupunginhallitus 09.10.2023 § 203
503/00.04.00/2023

Valmistelija

Talous- ja hallintojohtaja Marjatta Lilja

MAL- neuvottelut ovat käynnistyneet valtakunnallisella Kickoffilla 5.9 valtion ja seitsemän MAL-seudun kesken. Tampereen seudun MAL-seurantakokous ja aloituskeskustelu uudesta sopimuskierrroksesta pidettiin 6.9.

Seuraavat neuvottelut on sovittu ajankohtiin: 9.10, 27.11, 11.1.2024 sekä 8.2.2024. Valtio tavoittelee sopimusten valmistumista keväällä 2024 ja allekirjoituksia kesällä 2024.

Seutuhallitus on nimennyt edustajat neuvotteluryhmään:

Mikko Nurminen, johtaja, Tampere
Virpi Ekholm, kiinteistöjohtaja, Tampere
Mika Periviita, joukkoliikennejohtaja, Tampereelta
Jouni Korhonen, yhdyskuntajohtaja, Pirkkala
Mikko Nieminen, kaupunkikehitysjohtaja, Nokia
Sirkku Malviala, elinympäristöjohtaja, Kangasala
Päivi Nurminen, seutujohtaja, TKS
Kaisu Kuusela, seutusunnittelupäällikkö, TKS
Tapani Touru, liikennejärjestelmäpäällikkö, TKS

Vuonna 2020 hyväksytty MAL-sopimus laadittiin 12 vuotisena ja se on voimassa 31.12.2031. Sopimusasiakirjan mukaan ”Sopimus päivitetään vuoden 2023 loppuun mennessä siten, että sopimuksen tavoitteita ja toimenpidepolku tarkistetaan ja täsmennetään suhteessa kansainvälisiin, kansallisiin ja seudullisiin tavoitteisiin. Samalla sovitaan vuosille 2024–2027 ajoittuvista konkreettisista toimenpiteistä. Konkreettisia toimenpiteitä valittaessa otetaan huomioon voimassaolevan sopimuksen toteutuminen ja toimien vaikuttavuus. Valtio-osapuolten sitoutuminen sopimukseen määritellään valtioneuvoston periaatepäätöksellä, jossa linjataan valtion tahtotila ja tuki Julkisen talouden suunnitelman ja talousarvioiden puitteissa. Valtion rahoitustoimenpiteet edellyttävät eduskunnan päätöstä. Kuntien tulee omalta osaltaan sitoutua sopimuksen toimeenpanoon ja varata budjeteissaan toimenpiteiden edellyttämä rahoitus.”

Tavoitteiden asettelun lähtökohdat

MAL-sopimus 2020-2023, seurantaraportti sekä Rakennesuunnitelma 2040 + luonnos antavat Tampereen kaupunkiseudulle hyvät lähtökohdat neuvotteluille. Seutu on menestyksekkäästi toimeenpannut edellisen sopimuksen kirjaukset, parantanut seudullista tietopohjaa sekä vahvistanut yhteistä tahtotilaa tuoreella strategialla ja rakennesuunnitelman päivityksellä. Kaupunkiseudun tavoitteita ja odotuksia tulee kuitenkin tarkentaa lyhyemmälle aikajänteelle eli 4 vuoden toimenpiteiksi. Toimenpiteitä tulee varautua myös priorisoimaan johtuen valtion talouskehyksestä ja sopimusalueiden lisääntymisestä. Rakennesuunnitelman syötteitä sopimusalueiden lisääntymisestä.

Rakennesuunnitelman syötteitä sopimukseen

Kasvun määrä ja kohdentaminen

Seudun kasvu- ja asuntotuotantotavoite johdetaan asuntopoliittisen ohjelman (v. 2020) mukaisesta väestösuunnitteesta. Sen mukaan seutu kasvaa nykyisestä asukasmäärästä noin 70 000 asukkaalla vuoteen 2040 mennessä.

Väestönkasvun pohjalta laadittu asuntotuotantotavoite on 46 900 asuntoa vuoden 2023 alusta vuoteen 2040 mennessä. Tuotanto kohdennetaan rakenteeseen yllä kuvattujen vyöhykekohtaisten periaatteiden mukaisesti. 80% kasvusta kohdentuu ns. merkittävän kasvun vyöhykkeelle yhdyskuntarakennetta eheyttämään.

Kohtuuhintainen asuntotuotanto

Kohtuuhintaisen asuntotuotannon tukeminen on tärkeää työvoiman saatavuuden ja segregaaation ehkäisyn näkökulmasta. Valtion tukemaa asuntotuotantoa tarvitaan seudulle myös talouden vastasyklisensä toimena. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon osuus on seututasolla 25 % kuntien asuntotuotantotavoitteesta. Vuosina 2020-2022 kohtuuhintaisia asuntoja rakennettiin kaupunkiseudulle 3100 kpl. ARA-rahoituksen hyödyntämistä keskustojen ja joukkoliikennevyöhykkeen täydennysrakentamisalueilla tulee parantaa. Edellisessä MAL-sopimuksessa Tampereen seudulle myönnettiin myös ARAn käynnistysavustusta ja infra-avustusta.

Maankäyttö

Yhdysrakenteen eheyttämisen lisäksi kaupunkiseudun tavoitteena on asuin ympäristön laadun ja vehreyden lisääminen. Toimenpiteenä on käynnistää sinivihherstrategian laadinta viherrakenteen vaalimiseksi. Myös kuntien keskustojen kehittäminen jatkuu painopisteenä. Asuinalueiden eriytymisen ja segregaaation ehkäisyyn on myös hyvä seudullinen tietopohja.

Kansainvälistymisen osalta maankäyttöön ja liikenteeseen liittyvä tavoite on seudullisten (rajattomien) yritysalueiden kehittäminen erityisesti tilaa vaativien puhtaan siirtymän teollisuuden tarpeisiin. Asiasta on hyvät taustaselvitykset. Myös vanhojen yritysalueiden uudistaminen on ajankohtaista. Toimenpiteenä on mm. kuntien välisten toimintamallien, kaavoitus- ja lupaprosessien kehittäminen sekä elinkeinotyön ja maankäytön suunnittelun parempi kytkentä. Myös energian seudullinen tilannekuva on tunnistettu puuttuvan.

Liikennejärjestelmätöön syötteitä sopimukseen

Kaupunkiseudulla on selvitysten ja suunnitelmien kautta hyvä tietopohja liikennejärjestelmän strategisista hankkeista. Uudet tarpeet liittyvät lähinnä EU:n velvoittamaan SUMP (kestävän kaupunkiliikunnan suunnitelma) laadintaan. Seutu odottaa valtiolta tukea myös lähijunaliikenteen uudistukseen valmistautumiseen ja kestävän liikkumisen toimeenpanoon.

Lisäksi seudun tarpeisiin liittyvät elinkeinoelämän vaatiman logistiikan kehittäminen sekä puhtaiden käyttövoimien jakeluverkoston edistäminen. Liikenteen tiekarttoja tulee toimeenpanna mm. kävelyn ja pyöräilyn ja lähijunaliikenteen liikennöinnin osalta.

Seudullisia selvitystarpeita voidaan lisäksi tunnistaa mm.

- Sisävesiliikenteen rooli ja kytkeytyminen sinivierstrategiaan
- Varautuminen ilmastonmuutokseen liikennejärjestelmän osalta
- Sosiaalisen kestävyuden vahvistaminen (liikenneköyhyys, liikkumattomuus, terveellisyys, turvallisuus, tasa-arvo)
- Liikennejärjestelmän rooli huoltovarmuudessa ja turvallisuudessa

Seudullisesti merkittävät kehittämishankkeet

Raitiotie:

- Jo toteutuneiden suunnittelukustannusten ja jatkosuunnittelun valtio-osuudet: Pirkkala-Linnainmaa, Lielähti-Ylöjärvi
- Pirkkala-Linnainmaa raitiotien toteuttaminen: valtion tukipäätös tunnistettu kunnissa toteutuspäätöksen tekemisen edellytykseksi käynnissä olevan toteutussuunnittelun päätteeksi (10/2024)
- Valtion sitoutuminen pitkäjänteiseen raitiotiekehittämiseen

Lähijunaliikenne:

- Ensivaiheen seisakkeet (Sääksjärvi, Ruutana, Epilä, Messukylä, Ylöjärven keskusta), Oriveden radan sähköistys sekä lähijunaliikenteen edellyttämä raidekehitys ja sovittaminen kaukojunaliikenteeseen
- Miltä osin rata- ja seisakesuunnittelua toteutetaan MAL-sopimuksen piirissä ja miltä osin valtion prosessien mm. pääradan kehittämisen kautta (mm. Tampereen henkilöratapiha, Ylöjärven raakapuuterminaali)

Tie- ja katuinfra:

- Vaitinaron liittymä Hiedanrannan kehittämisen mahdollistamiseksi
- Runkobussilinjaston yleissuunnitelma, kehityskohteet sekä -pilotit
- Kehä II -kehittämissuunnittelu elinkeinoelämän tarpeisiin
- Miltä osin mm. em. hankkeita viedään eteenpäin MAL-sopimuksen piirissä ja miltä osin valtiollisten prosessien kautta

Liityntäpysäköinti:

- Idän suunta: Teiskontien-Heikkilänkadun liityntäpysäköinti
- Lännen suunta: Teivo-Mäkkylä, Soppeenmäki
- Etelän suunta: Lahdesjärvi, Lempäälän keskusta

Valtakunnallisesti merkittävät hankkeet

- MAL-sopimuksen suhde valtiollisiin prosesseihin ja hankkeisiin
- Järjestelyratapihan siirto
- Päätieverkon kehittäminen (Vt9, Vt12, Vt3)

Pyöräliikenteen infra: pääverkon hankkeet ja pysäköinti

- Keskustojen kävely ja pysäköinti-infra
- Liikenteen hallinnan ja teknologian hyödyntämisen infra

Edellä esitetyt hankkeet on tunnistettu seudun liikennejärjestelmätyössä sekä rakennesuunnitelman valmistelussa. MAL-sopimuksen kautta rahoitettavat kohteet tulee edelleen tarkentaa ja priorisoida. Tavoitteena on, että seutu saisi sopimuksen kautta pieniin ja keskisuuriin hankkeisiin valtionrahoitusta allokoitavaksi seudullisessa yhteistyössä. Seudullinen tietopohja on esille otetuissa teemoissa hyvällä tasolla.

Seudullisen liikennejärjestelmän muu tuen tarve

Joukkoliikenteen tuki

Tuki liikennejärjestelmätöön kehittämiseen
Tuki operatiivisen yhteistyön kehittämiseen

Huomioita hallitusohjelmasta

Pääministeri Orpon hallitusohjelman määräaikaissa investointiohjelmassa on allkoitu yhteensä 797 miljoonaa euroa MAL-sopimusten ja kehittämismomentin infrahankkeille. Toistaiseksi ei ole tietoa siitä, mikä osa rahoituksesta allkoidaan MAL-sopimukseen ja miten rahoitus jakautuu MAL-sopimusseutujen kesken. Myöskään ei ole tietoa siitä, miten joukkoliikennetuki kirjataan MAL-sopimukseen. Vaikka Tampereen kaupunkiseudulla voidaan tunnistaa vahvat perusteet edellä esitetyt listan toimeenpanemiseksi, on todennäköistä, että kaikkia tavoiteltuja toimenpiteitä ei saada sisällytetyksi tulevaan MAL-sopimukseen. Siten seudulla on perusteltua käydä priorisointikeskustelua mitä MAL-sopimukselta vuosille 2024-2027 erityisesti odotetaan.

Priorisointikeskustelua varten liikennejärjestelmätöryhmä on käsitellyt kokouksessaan 12.9 alustavaa hankelistausta. (liite).

Valtakunnallisen liikennejärjestelmätöön päivittäminen käynnistetään syksyllä. Seudun on tärkeää resursoida osallistumista ko. prosessiin. Liikenne12-suunnitelman avulla linjataan valtakunnan liikennepolitiikkaa ja kansallisesti merkittävien teemojen kehittämistä. Väylaverkon investointi- ja suunnitteluohjelma ovat välineitä valtakunnallisen verkon hankkeiden edistämiseksi, kun taas MAL-sopimukset ovat työkalu ensisijaisesti kaupunkiseutujen sisäisen liikennejärjestelmän ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi.

Seutujohtaja Päivi Nurminen tulee kokoukseen esittelemään MAL5-sopimuksen valmistelun tilannekatsauksen.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Juha Kuusisto
Päätösehdotus	Maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL5-sopimuksen lähtökohdat ja alustavat tavoitteet merkitään tiedoksi.
Käsittely	Kaupunginhallitus kuuli seutujohtaja Päivi Nurmisen esittelyn MAL5-sopimuksen valmistelun tilannekatsauksesta ja kävi laajan yleiskeskustelun asiasta.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin. Merkittiin pöytäkirjaan, että seutujohtaja Päivi Nurminen, tekninen johtaja Matti Vesava ja kaavoituspäällikkö Antti Kivikko olivat asiantuntijoina paikalla asian käsittelyn aikana. Merkittiin pöytäkirjaan, että kaupunginhallituksen jäsen Touko Sikala saapui kokoukseen tämän asian käsittelyn aikana kello 15.14.
